

ממי? מה הם רוצים להגיד כשם זה? האם אינם תלויים בהכרזי הקהל? או שאינם תלויים בהגיון וסדר במחשבותיהם?...

אני את ה"שם" שאמנם מגיד הרבה גם הוא. מדרך כל מפלגה לבקש לה שם אשר יביע ככל האפשר את יסוד היסודות של השקפת העולם שלהם, את עקר מחשבתם וראש שאיפותיהם וכבר בשם המפלגות כלול חלק גדול מן הפרוגרמה שלהם. כשישמע למשל אדם מן ההו"ן את השמות: "הלאומיים-העממיים", "מפלגת העם", "הסוציאליים-הנוצריים" או "הלבדיל", "הציונים", "היהודים-הלאומיים", ידע פחות או יותר מה אותן המפלגות הורשות, למה הן שואפות ואיזוהי תכונתן הפוליטית והצבורית. אפשר שלא ידע עוד את פרטי הדברים, לא ידע מה האנשים האלה הפצים באותה שעה, מפני שלא ידע את תנאי המקום והענינים האקטואליים שלו. אבל הוא ידע בכלל את תכונת וצורת המפלגות הללו וישיג את מקומם בצבור. אבל מה יגיד השם "יהודים כלתי תלויים" לאון הנכרי מארץ אחרת? מהיכן ידע עפ"י השם הזה מה היהודים הללו הפצים, מה היא השקפת העולם שלהם ולאן פניהם מועדות? וסתמיות השם סמן הוא לריקנות המה גם בתוך המפלגה פנימה...

ואולם, כאמור, אעזוב את ההקידה ע"ד השם ואפנה ישר לתכן המפלגה. אני מרשה לי להעמיד רק שאלות אחרות מן היותר "בוערות" בעולם היהודים ומבקש אני נגר ובר נגר, שיגיד לי מה דעת "הכלתי-תלויים" עליהן ואיך המה הושבים לפתור את השאלות הללו?!

כבר בשאלה העקרית, שהיא סלע המהלקת בתוך היהדות הגלוצית, האם לאום מיוחד אנהנו או רק בני כנסיה דתית, לא שמענו עוד דבר ברור מפי ה"כלתי תלויים". אוהוים הם את החבל כשני ראשיו ומתנועעים לבאן ולבאן לכל אשר יהיה צרך השעה. כשהם כותבים יהודית ליהודים הם קוראים בשם העם היהודי, אבל כדברים פולנית הם נוהרים מאד, לבלי הזכיר את השם הזה ומדברים רק ע"ד ה"צבור היהודי" או האזרחים היהודים. כשהם כותבים יהודית, הרי הם באים במענת צרכי האומה ומזכותה, אבל כשהם מדברים וכותבים פולנית, לא תמוש מפיהם הפרזה האבי-מיליציונית ע"ד "התאזרחות" היהודים, ע"ד "התאחדות עם העם הפולני" ויש שגם ישננו את דברי האסימילנטים ע"ד חובות היהודים לעם הפולני כתור הכרת תודה להם וכו'. נבחרם של ה"כלתי תלויים", הד"ר גרוס, לא נכנס אל הקלוב הפולני, אבל אף לא פעם אחת גלה דעתו מפני מה לא נכנס להקלוב

ההוא: אם מפני שהקלוב הוא לאומי-פולני או מפני שהוא ריאקציוני. והלא יש לנו נפקותא גדולה בזה, הלא השוב לנו לדעת, אם הושב הד"ר גרוס את עצמו ליהודי וע"כ לא מצא לאפשר להכנס לתוך קלוב של עם זר, וע"כ לא יכנס לעולם לתוך קלוב פולני, — או שרק על הקלוב הפולני של היום לא מצא לאפשר להספה ואולם אם ישתנה פני הקלוב בזמן מן הזמנים ויהיה דמוקרטי באמת או כבר ימצא ד"ר גרוס יבלת להכנס אליו?*) ואולם יש ליהודי דורנו עוד המון שאלות פוליטיות, כלכליות וקולטוריות ואותם היהודים "הכלתי תלויים" לא מצאו לאפשר להגיד דעתם עליהם. נקה, למשל, את שאלת הלשון. ישנם בקרבנו מוקדי הורגון כתור שפת עזר להעברית ויש שגם רוצים להכתיר את הורגון בתור שפתנו הלאומית בעצם, כמו שישנם כבר אחרים ההושבים, כי הורגון אחת דתו להבהר ושפתנו הלאומית היא העברית. ועוד אחרים מסכימים למשפט הכליון על הורגון, אבל יחד עם זה הם נוזרים בליה גם על העברית ומאמינים, שבזמן מן הזמנים יטמעו היהודים בין הגוים סביבם. עכ"פ ככל מה שנוגע לשפה ולקולטורה, כמו שכבר קרה ליהודים באשכנז בצרפת ובאנגליה.

ואתם יודעים אצל כל מפלגה בישראל מה דעתה על השאלה הזאת ולאיוה פתרון היא שואפת. אתם יודעים, כי הציונים שואפים להחיות את השפה העברית, הסוציאליים היהודים רוצים שיוכר הורגון בתור שפה לאומית יהודה לישראל והמתבוללים מתפללים ליום שיכחדו שתיהן מפנינו ושבנערינו ובזקנינו נדבר ונקרא פולנית, רק פולנית. ואולם התרעו מה דעת היהודים הכלתי תלויים? האם בררו את דעתם אף פעם אחת? וציירו כנפשכם, שכבשו את הקהל הקראי והנם באים לסרר את עניני העדה שם; האם תדעו איזו צורה יתנו לבתי הספר?*) איזו רוח תהיה שוררת בהנהגת הענינים הרוחניים של העדה? והלא אין לנו יודעים אפילו אם נאמנים הם למסורתנו או לא!

*) בפירוש אמר הר"ר גרוס בדרשותיו לפני הבחירה, שהוא רוצה להכנס אל הקלוב הפולני, אם ישנה רק את הקנותי-הקשות, באופן שיהיה חפש יותר ליחידים מזה נראה שהלאומיות הפולנית אינה המניעה, אלא שאינו רוצה להיות משועבד לחקים קשים והוא "כלתי תלוי".

*) בקראקא יורעים הכל את הצורה. הלא גרוס משתדל בעצמו ובכבודו אצל מועצת החנוך, שלא תתן רשות ליהודים ליסד שום ב"ס מיוחד. ובארגונו הוא קורא לב"ס יהודיים: גיטו. אבל גם זה אינו מתוך שמה והשקפה קולטורית. אלא הוא רוצה לחנך בזה את הסוציאליים מצד אחד והחסידים מצד שני. מפני בעיה אינו ירא, כי הם אינם מסודרים. המע

הנם הכרה מנומרה "ממתקדמים" נכיבול ואדוקים קצונים, חסידים קנאים ומפירי תורה, מכלי איזה רעיון אחד פוזיטיבי דתי או לאומי, אשר יאחרם יחד ויקבע בהם צורה ברורה וגלויה לכל!

וכמ"כ אין לנו יכולים להגיד בברור מה דעת הכלתי תלויים" הללו על כל יתר השאלות הנוסרות בחללו של עולמנו. ורק אחד לנו יודעים מהם והוא קי השליל. הנם מתנגדים "לקהל" (כטובן כל כמה שלא רצה להלק עמהם את המשרה...)

הנם מתנגדים לציוניות וללאומיות העברית ה"קיצונית" (מה היא הלאומיות הכלתי קצונית לא זכינו לשמוע מפיהם אף פעם אחת) הנם מתנגדים ג"כ לאסימילנטים (ולו גם בשפה רפה. מאד), לקלוב הפולני, לנמיות הרדיקליות בעניני המדינה ולכל דבר שבה יוב... והרבה יותר נכון היה שיקראו לעצמם: מפלגת המתנגדים והמשוללים!

ואולם היש זכות-קיום ויבלת-קיום למפלגה, שמלכר השלילה אין לה שום פרוגרמה חיובית? האם עוזרת מפלגה כזו לתגברת כה היצירה של הצבור? — שאלו לנתובות עולם, בחנו את תורת ההתפתחות הצבורית אצל כל העמים ותמצאו, כי מפלגה כזו מביאה רק הרס וכליון לצבור, מכניסה רוח משהית ודמורלוציות, וסופה לפרק את עצמותיה על אותן החרסות, שהסבה בידיה. מי שרוצה בכך אין האומה, הוא ירחק מהם כמטהוי קשת! משה קליינמאן.

ענינים מדיניים

הקשר בפרטוגל. המסכות, אשר בהן נהרגו רון קרלוס מלך פרטוגל ובנו הבכור בליל יום א' לחדש זה במרבבתם בכדורי רוצחים שכורים בבסוף, דומות יותר למסכות קשר בימים העתיקים מאשר לתנועה מרידה בזמן הזה. פרטוגל, אשר בקצה דרומית מערבית אירפה, נשארה אחרונה בתרבותה יותר מארצות אירפה המזרחיות. פרטוגל היא ממלכה קונסטטיטוצית וזה יותר משמונים שנה, אבל הקונסטטיטוציא לא נוסדה שם לתועלת העם, כי אם לתועלת יחידים תקיפי המפלגות והמפלגות אינן עממיות, כי-אם קשרי משפחות מיוחסות אחדות, הרואות בכל מוסדות הממלכה רק אבוס להתפסם בו על חשבון העם העמל בבהמה כשכילו. המצב דומה לזה של רומניא. אלא שברומניא ישנם יהודים והתקיפים יוכלו לגולל כל השחתה ותקלה, הבאות על ידיהם, על ראש היהודים ולגרונת בהם את המת העם העשוק. ובפרטוגל אין יהודים וכל המת העם הרצוף נשפכה על ראש המלך

ה. יום החתונה עבר. נעשו קצת הנחות ופשרות משני הצדדים, והכל עלה יפה. נתרצה יודמאן החתן, ללכת לחפה בשמריימל, ברצון הורי הכלה, ולא מחו הם ביום המחרת בשלא גזוה חייצי את שער ראשה. האב התעקש קצה בדבר, אך יענטיל לחשה לו: "לא יתכן... אשת סוכן לא אשת בטלן היא..." נראה, כי כל הקצוות השלימו בבית הזה.

כשנפגש משה'לי ברחוב — תיכף אחר החתונה — עם יהודי, שנחשב למשכיל קצה או ל"אפיקורס", או עם הלבלר היהודי הכותב בכית-המשפט — אשר בשביל שנצרכים אליו כל היהודונים למיניהם, סולחים לו את חלול השבת ועוד חונפים לו — התפאר בפניהם "חתי שלי קחתי הוא משלכם... אשכנזי גמור!" ויש רגעים שלבו צובטו על שלא לקח הפעם התן כאיצק'ל, אך תיכף יתנחם, כי דוד אינו למצער מן הכחורים הירועים לו בעירו, שאיננו יכול לסכול את צוארונם הקשה... אם לא חסיד — יהי סוחר, ובלבד שיהי מה.

יענטיל הגלה כל הימים לשכנותיה את חתנה ה"אשכנזי"... "לוא ראתן מנהג של אשכנזי: נוהגים את היתרון לאשה... מכבדים איתה, ויורעים, כי אשה

"שבוע טוב! שב נא ר' ליפא..." הראה לו על כסא סמוך.

"ראשית כל: מול-טוב! זה עתה בשעה מנחה נודע לי הדבר. באתי איפא לדרוש דמי-שדכנות, המניעים לי", אמר בשבתו.

"שדכן היה אמנם אחר, ר' ליפא, אך בכדי שלא לקפח אותך — הא גם לך", והוא מוציא ג' בסף ומסרם לו.

"הלילה!"... זה יחי שכרי? בא אני במענה... — אומר ליפא בעזות-מצח — כמה פעמים כתתי רגלי אליך ואקרע נעלי... אך אתה דחיתני המיר באמתלא: כזה מצאת רק מעט תורה, ובוה רק מעט חסידות... ואתה ליפא-פתי לך ולמד, כי פירוש המאמר "בן-הורה וירא-שמים" הוא ע"פ הנוסח החדש: "גוי בעל שפם מסולסל..."

שרטו הדברים עמק בלבב ר' משה'לי, אך נשך את שפמו ויוסיף לליפא עוד ב' כסף, בכדי לפייסו.

חייצי רמוה מרהוק לאביה, כי לא יוסיף, אך השדכן כמו הרגיש בדבר, ויפן אליה: "מול-טיב, בלה! ולי לא יבלת לאמר, כי הפצה את ב"דיימשי"?!

מה הפסדה, לוא השתכרתי אני דמי שדכנות?"

"מה שעכר עבר..." ענתה חייצי כרגי קצה.

ממש כ"פריץ". לא נכר שזהו יהודי... אדם מודרני, נאור! — — — והיא מהארת לה את העתיד הנעים בלבתי אתו יחדו לבקר את הוריה, לא כמו גיסה איצק'ל ההולך לבדו ואחותה שרה ההולכת לבדה... היא תלך אתו יחד גם לבית-הכנסת... אז יאמר הוא: "קלארא שלי, אני אמתין לך אצל החצר, ברתך מעזרת הנשים" והיא הנענע בנחוך, כך, דאידי, כך..."

לכה מלא אשר-אין-סוף. חפצה היא לגלות קצת מתענוגה לאמה, אך תיכף מתחרטת: "האם היושבת על ה"צאינה וראינה" לא תבין להגניג... ולזכר הצאינה וראינה שפתייה כמו מתעקמית מאליהן בכזו ושאמ נפש, אך העקום מתישר כהעופה עיניה על התמונה וממנה על המכתב, אשר דמדום בין-הערכים פורש עליהם צעיף-של-סוד. — — —

כמוצאי שבת, בשישב ר' משה'לי וינמא תה, לגימה, לגימה, הקריאה לפניו חייצי את המכתב, והוא שומע ונהנה. אכל בהסתכלו על התמונה, במעט שעצם את עיניו, והלב פועם, פועם... הצוארון הקשה והלבן מצער... בלוריה... מעשה גוי... וגם הפאות אינן, אוי, אוי, אוי...

קול השדכן ליפא, שנכנס בקריאת "שבוע טוב", החזיר לו את מצב-הנפש הקודם.

אשר בעולמנו הציני, הרגשתי כי החובה, להעיר על איזה חסרון הצריך תקון לדעתו, במחשבת החלה, כי יפלו אלו חברי המומחים, ויבררו את הענין מכל צדדיו, למען, ממני ומהם הסתעיא שמעתהא. והנה זה בא מר ויונפלד והרכה עלי מענות ומענות שלא מן הענין ושאינן מוביחות כלום מבלעדי המנדציזיות שבהן.

כל קורא את מאמרי בהשומת לב — ואלה הם רבים, כאשר נוכחתי בעצמי — הוא מכין ומכיר, שקמרוני הוא רק על שימת הדבור העברי לעיקר בתחית האומה. אין אני מגנה שמת עכ"ע, אררבה, הודיתי בפירוש בשבח השיטה הזאת. דק הובחתי, כי במצבנו עתה — כ"ו שהלמוד העברי אינו חובה, ואין לנו גם כתי ספר עברים מהממשלה — אין כבח השיטה הזאת לחנך לנו עברים נאמנים, מלאים רוח היהדות, לכל היותר, הוכל לגדל מדברי עברית, אבל לא מביני עברית, יודעים את התורה וסדרותה. ולדעתי, העיקר הוא "יריעת הלשון על בריה, למען נובל באמצעותה להכיר את פנינו ספרותנו". ומה עונה מר ו"פ על זה?

הוא אומר: "למר א. לא ידעת הלשון העברית העיקר", היא אינה נחשבת בעיניו למאומה, הוא מואם בלמוד השפה בכלל, מר א. יחפוץ לעשות את השפה לקנין של פרטים, אריסקרטי הרוח, וכמותם דברים קלוטים מן האוויר ועלילות דברים. האין זה עקימת דברים בכונה? חביבי ו"פ! חפץ הייתי להביט ישר כך בעת בהבך את הדברים ההם: האם לא נקמות בפניך בכתבך דברים באלה על איש, אשר אין במוך יודע את עבודתו בלמוד שפת עבר זה ימים ושנים; אבל מר ו"פ אינו אומר עוד די בזה, הוא הולך גם הלאה ואומר: "הוא מתנגד להדבור העברי ומזלזל בהסתדרותם, זהו מסקנא צודקת מהשקפתו הריאקציונרית ושנאתו להעממות". אכן, מלים מופוצות, מבריקות, חדשות שבחדשות, הולכות בשוק ועוברות לסוחר! במדומה לי, שגם מר ו"פ בעצמו יודע, אשר באהבתי לעמו אוכל עוד להתחרות אתו ואת אלף, "עממים" כמורה.

יכול הייתי למתוח קו ארוך בין פעולות "עממים" כמורה לבין פעולות אריסקרטיים שכמוני, אבל מתירא אנכי, שלא לחלל פולמוס נבכר בזה ולעשותו לחשבון של יחידים יותר מדאי, לבן אשוב לעיקר הענין, ואעשה סך הכל מדברי, וידעו נא כל מתנגדי כמה לתפוש את מענותיהם.

"בכח", כלומר: בעולם האצילות, שוה בשוה הנני את מר ו"פ וחבריו ביחס הרבור העברי. בכל חמשה חושים שלי מתאהב, אנכי ומתגעגע, כי כל

רוזולט ליסר את הזרים ולגרוע קרניהם, לעשות גבול לרשעה אילי הכסף, שלא יוכלו לעשות ככל העולם הכלכלי בחפצם. רוזולט רורש מבית המחוקקים באמריקה, לעשות חוק, שנטיילי הכסף ידעו, כי לא רק זכויות נותן להם הכסף הצבור תחת ידם, כי אם גם חובות הוא מטיל עליהם. האגודות של כל מיני המסחרים ומסלות הברזל העמודנה תחת השגחת הממשלה. עסקי הכרזא יסוררו ע"י חקים, כי הרבה תקלות באות על ידם ושחיק הברזא אינו טוב מכל שחוק ועל ממשלה לשמור את האזרחים התמימים, שלא יכשלו בנכלי אנשי חמס הפורשים רשת ללכוד פתאים. יש למנוע בחקים את הקורופציא של בעלי ההון, שלא יוכלו עוד לחסום את דרכי המסחר ברוון, במי שעשו זה עתה. על כל חמס ייסרו החקים את בעלי ההון בשבי ולא בקנס, כי את הכסף, שהם משלמים, יוכלו להטיל על האזרחים, בהיות היכלת בידם לקצוב מחיר כל דבר.

על המצפה.

עוד ע"ד סדר ה"למוד *

כתבתי את מאמרי "לא כן אחי", ידעתי אמנם מראש, כי אכאיב בו את לב רבים מהרור הצעיר. ומתורה אני לפניכם הקוראים, כי גם אנכי כרם לבי כתבתי מה שכתבתי. לבי היה עלי דוי, להיות מכרח לחטט בשעת רצון בזה אשר "אתערותא דלעילא" הושפעה עלינו ממרום. אבל בתור אחד מן המפלגה, הלוקח חבל זה רבות בשנים בכל המאורעות וההתגלויות,

(* כאשר הקצענו מקום בגליון ד' למאמרו של מר אפלבום בודאי לא היתה כוננתו לחזק על סדר ה"למוד החדש וגם מר אפלבום בעצמו לא התכוון לזה. אלא מצאנו בדבריו כחאה צודקת על זנח למוד ספרותנו העתיקה. הלא עובדה היא, שקצת מהצעירים כוזמנו, אף מבחוריו ביהמ"ד אינם לומדים אפילו תניך, וכמו שלעגו לפנים להלמדנים, שהם יודעים את פסוקי המקרא רק מתוך הגמרא, לועגים היום למשכילים, שהם יודעים קצת פסוקי המקרא רק מהספרות החדשה. אמרנו כי יצאנו ירי חובתנו בהערתנו בסוף המאמר, כי הצותב לא נזהר גם הוא מהגזמה והעמרתו את הענין על אמתיותו ובוה דמינו דפטר את הרבה, שבעקרו כבר התברר למדי ואין עוד מקום לזכות חדש. אך לתמהוננו העירו דברי מר אפלבום רעש גדול בין המורים והסופרים וכלם שלחו לנו מאמריהם על זה מזה מוכחה שאמנם אין הרבר מבורר עוד והוא שאלה אקטואליות, לבן נפתח את הוכות, למרות התנגדותנו לזבוחים ארוכים בענין אחר. אך אל נא יוסיפו לשלוח לנו מהיום מאמרים חדשים בענין זה, פן ימשך הוכות עד אין קץ. לא נפרסם רק את מיטב המאמרים שכתב הגיעו לידנו, והקוראים המבינים ישימו לבם להכריע בדבר. אבל אין כל אחד צורך לשלוח הברעתו לנו לפרסמה. לחברות "עבריה" יהיה בזה חמר רב לזבוחים בע"פ. המעריבה.

ומשפחהו. הפרלמנט הפרטוגלי לא היה מבשר זה במה לעבור עוברת הממלכה, כי צירי העם, כלומר ממנוי התקפים, (כי אין לעם זכות הבחירה, אלא אדירי המפלגות מנו בתרמיתם את כל הטוב בעיניהם (לצירים בפרלמנט), התקוטטו כל הימים רק בחלוקת השלל, ששללו מרכוש המדינה. ובראות המלך, כי כל עניני הארץ הנחוצים מתעככים בסכסוכי יחידים, לא היה בירו לעשות אחרת מאשר לבטל את הפרלמנט ולמנות בראש הממשלה איש בעל רוח בכיר, להביא סדרים חדשים בממלכה ולשבר זרוע התקפים, למען יוכל אח"כ ליסר את הקונסטיטוציא על תועלת הארץ. המלך וראש המניסטרם החדש פרנקא בטחו בעם הדל, כי יבירו את חפצם הטוב ולא תהיה כל סכנה בכשול החקים להוראת שעה. אבל ראשי המפלגות, שנלחמו עד כה על אדות שללם, התאחדו יחד ואליהם נלווה גם מפלגה חדשה של רפובליקנים, שכצבצה מתוך המהומה ויחדו נלחמו בגלוי ובסתר נגד המלך ונגד הריקטטור פרנקא, שסתמו מעינות חמסס, והעם עמד מנגד. אמנם גם בית המלך לא היה טוב ממשפחות התקפים החמסנים. גם משפחת המלך שאבה מן המעין הדל של העם העני יותר מכפי הערך. אבל במעשהו האחרון התבונן לטובה. צעיר היה המלך, בן מ"ד שנה ובנו היה בן ב"א שנה ושניהם נפלו חללים בעון בצעם של עושקי העם. רפובליקה לא תהיה בארץ, כי סבת הקשר לא היתה כלל הנועת חרות. בנו השני של המלך, מנואל, נער בן י"ח שנה, תפש המלוכה. המניסטריום התפטר ומניסטריום חדש שר אנשים חדשים יעמדו על ירו. הפרלמנט ישוב לעבודה בצעו, לעשק את העם הנבער מדעת ואולי יבין המלך החדש, כי אין תרופה למכת הארץ האמללה רק לגאול את העם מבערותו ולמסור בידו את גורלו בזכויות פוליטיות רחבות, אז יפרוק מעליו עול עריצים. משפחת המלך היא אשכנזיה, מניכוי זכסן-קובורג-גוטא והמלך הנהרג היה בן אחותו של הומברט מלך איטליא, שנהרג כמותו בחוף. הוא לא התחבא בחררי חדרים מפני העם, כי באמת לא היה לעם כל מינא עליו וגם הצבא והשוטרים היו נאמנים לו ורק בכסף נשברו רוצחים זרים ע"י ראשי החמסנים. שנים כן הרוצחים נהרגו מיד ע"י פקידים ויהרם נתפשו חיים.

מרחמה בעושקים. על הזהרת רוזולט נשיא ארצות הברית באמריקה את אדירי הכסף, העושים קנוניא ביניהם, לחמוס את העם באגודותיהם ובקציבת מחיר כל דבר שבידם, ענו אלה בקנוניא חדשה, כי מנעו את הונם הרב מהתהלך בארץ עד שהבנקים הגדולים נשארו בלי כסף וגרמו בזה משבר נורא בכל העולם והריסת כמה קיומים בכל הארצות. עתה כאשר שב העולם למנדגו והבל על מקומו בשלום, אומר

היהדות האמתית היא עפוש, והעפוש הוא יהדות? ! חרלי, חייצי, מדבר דבורים כאלה..."

שמעה חייצי את הקול הרומט, וגם את שמה "חייצי" יוצא מפיו ונתבלבלה. הוא קורא לה תדיר "יקרה שלי", אך לשמוע מפיו חייצי ולא למצער קלארא — נרמה לה בעקיצה.

"אצלנו מדברים בכזה..." היא מנמנמה. באותו דגע בא ר' משה'לי מן הקלוין, ו"שבת טובה" שלו הצהיל את כל פנות הבית. — — — — — כמוצאי השבת הם ערן-הרשות, שקבל דוד מאדונו, ויהחיל זמן החובה. יענשי קפלה בניר עוף-צלו בשבילו, חייצי סדרה באמתחתו צרכי-נסיעה, אך הפרידה היתה קשה מאד. ובכל יום יום מחבה חייצי לבא נושא-האגרות, ומונה את ימות השבוע ההולכים וקרבים לשבת, שליום זה תצפה לשיבת בעלה. אכן התקוה דמתה אותה שבתות אחרות; במשך ימי השבוע הוא כותב, שיקוה לשוב הביתה ליום השבת, ובערב-שבת היא מקבלת מכתב, שאי-אפשר לו לבא משום פקודות של אדונו פולק.

(סוף יבא)

דוד התפלל, קבל את השבת, ונכנס לחדר השני, לאמר לחותנהו "שבת טובה".

"שב נא בני, בקשהו חותנהו, כל השכוע לא לא שוחחתי אהך. אין פנאי". הוא מלא רצונה ויחדו נדברו.

"היום בערב, דוד, אי מחר, תלכו לשם בקור לאיצק'ל... עוד לא בקרתם אהו... הוא קמצן מעט, רר ברירה צרה, אך עשיר גדול... כל הסוחרים חיבים לו... ושרה'לי שלי היא אבן-יקרה יפה, ועקרה בית מצוינה. כשהולכת אני אתה לשוח כל הגברים — כלומר הפקידים הניצרים — מסתכלים בה... צורה של "פריצה" לה... דולא ידעתיה — אמר לי פעם אחת אדון-פולני — כי אז אמרתי שנוצרות היא...". הספור הזה דקד הרבה דקירות בלב דוד, והוא מהרהר: זו אסימילציה... גם כתי חסידים ובעל-בתים נוססת תולעת זו... צריך לעקר מן השרש הלך מחשבות כאלה. ובעוד הוא מתחשב ומתישב עם עצמו באיזה אופן להעיר אותה על מעותה, נכנסה אל החדר אשתו חייצי, אשר סדרה את השלחן, יתאונן לפני אמה: הסכין השני איננו... השכנה שאלה אותו ועדיין לא השיבתהו. אבן זו יהודית אמתית, מעופשת..."

"אבן זו יהודית אמתית מעופשת... — לא יכול דוד עצור כרוחו ויחזור בהטעמה על דבריה — כלום

נבראה לקחת כסף מיד הבעל המשתבר, ולעשות בו כמוב בעיניה..."

הזוג בעצמו היה מאושר במאשרים. השבוע הראשון! מכל מבט נתזים זיקי אהבה, הנאה... מטיילים הם לארך ורחב העיר ופרוריה, וחייצי מעיפה עיניה בלבה, כגאווה וגדל על הבעל המלוכש קצרים.

בהגיע השבת השניה, נכנסה יענמי בין השמשות לחדרו של הזוג, ותאמר: "אני כבר הדלקתי נרות..." "לא נתאחרתי כל כך..." שוחקת חייצי ונגשת-מתביישה קצת — להדליק נרות.

בעלה עמד ממולה ויבט בהנאה. כבלות ההרלקה העיר: "היהורי מכבר את היום הקדוש לו ביותר, בדבר החשוב אצלו ביותר: אור... סימן, כי לא עם הולך בחשך היה עמנו לפנים... והאשה העבריה קבלה את הפקדון לשמרו... ידעו החכמים, כי הנבר עלול לשבחה במטרות החיים..."

לא הכינה אמנם חייצי כונת הדברים, אך שעתה, כי כודאי זו היא הערה של חנופה או אהבה, ותענה בבת-צחוק.

מכתב מאונגרה.

בודפשט. יפה העירה מערבת „המצפה“ בגליון הקורס ע"ד יחס היהודים החרדים באונגרה להממשלה. ההבנעה המפורזה מביאה לידי בטול עצמות ואינטרסיהם וסיף סוף הם באים בזה גם לרדי נגיד לצבור הנוצרי וזה יגרום להם נזק רב. היחס הזה נגלה עתה גם בהשתדלותם להקל מעט בשביתה יום א'. מיכת היהודים החרדים שומרי שבת דורשת, שישנה החוק בדבר יום השביתה, שלא תחול חובת השביתה על יום א' דוקא, שלא תהיה השביתה חובת היום, אלא חובת גברא, ויוכל כל אדם לשבות באותו יום, שהוא מצויה ועומד לשבות בו ע"פ דתו וממילא יצאו היהודים ירו שביטה בשבת שלנו. זה יהיה לא רק הצלת היהודים מנוק חמרי, כי-אם גם חזוק רוחני של היהדות, הכרת השבת של היהודים. וזה אינו קשה כל כך באונגרה, שחקיה כבר אשרו את הדת היהודית ונהנו לה יפוי-כח כמו לכל הדתות, עכ"פ על הניר. וביחיד נקל זה עתה אחרי שכן נוסד החוק בצרפת, באיטליא וגם בבוסניא. אך היהודים החרדים עונהניב הם ביותר ואין להם העז לדרוש זכותם המגיעה להם. ע"כ הם מסתירים עצמם וצרכיהם ב„מיכת המדינה“ ובסיף אין להם בלום, כי באמת לא מיכת המדינה היא להקל בשביתה השבת הנוצרית. הדפ מצויה היהודית, שהתיצבה בשבוע שעבר לפני המניסטר למסחר פרנץ קיושמ, הבטיחה אותו, שאינה דורשת ח"ו שום שנוי למיכה בשביל היהודים, שום היצאה מן הכלל ושום יפוי-כח. כי-אם רק שלא תחדש הממשלה איזו חומרות חרשית בחוק השביתה והיה רשות לכל הסוחרים, בדי הברדל דה, בערי המדינה לצבור בחנותיהם ביום א' עד חצות היום בלי משרתים. (ראוי להזכיר, שמכל הסוחרים חברי הדפומציא, עשרים איש, לא היה אף אחד, שהתרצה להיות הדברן לפני המניסטר עד שקבל עליו את העול הזה עורך ה„אלג' יודישע צייטונג" מ-ליאופלר גרוסברג מבודפשט, שאינו סוחר כלל). הדפומציא הוכיחה בעל פה ובכתב, שרק לטובת הארץ היקרה הם דורשים זאת ולא חלילה לטובתם הם. כי כאשר תחמיר הממשלה כחוק השביתה יתטיל חובת שביטה לכל היום, או לא יתמצו היהודים החרדים לכמל את שבתם מפני שבת הארץ והיו אנוסים לשבות שתי שבתות בשבוע ואז — יהדלדלו והממשלה האבד משלמי מסים טובים, והאכרים לא יוכלו לקנות צרכיהם, כי אין להם פנאי בחול וגם מזה יגיע נזק לממשלה. אכן אלה הם פטריוטים! חרב חדה מונחת על צוארם והם אינם דורשים השועה, אלא מיכה הארץ. ומה יהיה אם יחקר המניסטר וידע, כי לא כל היהודים החרדים ישבתו שתי שבתות, אלא רק חלק מהם וגם אלה בדור הבא יתרגלו כלם לעבוד בשבת, כמו שהוא באמת כבר בבודפשט וביתר הערים הגדולות, הלא אז ישיב אל לבו בלי ספק: הלא רמוני היהודים בחניפותיהם ואינם כדאים לעשות רצונם, ובפרט אין כדאי למנוע את כל יושבי אונגרה וגם את הנוצרים משביתה גמורה ביום א' בשביל עשרים אלף יהודים עקשנים, הרוצים לשבות שתי שבתות. חוששני שלא תועיל הדפומציא כל מאימה בעמדם בעבור החנופה והשקר הזה, אע"פ שהבטיח, כי יזמין לאנקטה גם יהודים חרדים בטרם יחמיר בחוק השביתה. מדוע בושו להגיד למניסטר את האמת כדברים פשוטים: „עקסצלנץ! הננו אורחים נאמנים בארץ ושביתה שתי שבתות הדבאנו ותרוצצנו, לכן מן הישר, שנצא אנחנו ידי חובה שביטה בשבת שלנו, שאנו שומרים גם בלי החוק. הלא אין החוק בא להציק לבני אדם, אלא להטיב להם ולמה יגרום החוק לנו הריסה מעמדנו?" דברים כאלה היה המניסטר מבין ולא היה צריך לחשוש, שיתבטלו נוצרים מן השביתה. יהודי אונגרה רוצים לחנוף לממשלה, שאינם רוצים לצאת מן הכלל בעמדם עבודה ר"ל ביום א' הקרוש, למשוך עליהם בזה עיני קנאים, אבל הם באים מן הגשם אל הטבילה. כי בזה שהם דורשים להתיר את המסחר גם לנוצרים עד חצות הם גורמים יותר תלונה מצד הנוצרים שומרי דת וגם

בלבוב ובקראקא, להתעורר מתרדמתם ולהכניס ראשן ורובן בענין הקדוש הזה ולולא לא באו אלא בשביל זה דין ובפרט שבועד הציוני המרכזי בלבוב יושבים הרב ד"ר ברודא וד"ר שמואל רפאפורט אוהבי עמנו ודתו באמת ובפרט שכפרט אהרי שהתנועה לשמירת שבת כבר מצאה לה אוהבים ולוחמים ברוסיה ובאמריקה אפילו מצד מפרגת דסוציאליים היהודים, ומדוע יעמדו מרחוק דוקא חרדי ציון הגלוצים? ?

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. כליל ו' שבוע שעבר היתה פה ישיבה כללית במועצה הקהלה תחת ראשות משנה ראש הקהלה ד"ר ר' לנדא. היוב"ר הודיע, כי אחרי כחינת הצפ"טות של סותרי הקמח ע"י הועד הממונה על קמח הפסח החליט הועד, כי טוב שימחן הקהל חטים בהוצאתו מאשר לקנות קמח אפילו בזול, כי המוכר ירויח ג' אלפי בתרים. מר ה' היימאן מערער על זה, כי הוא קבל אחרי ישיבת הועד עוד שתי הצפ"טות עם מחיר נמוך מהקידמות ולפי זה טוב יותר לקנות קמח מאשר למחון. היוב"ר אינו מסכים לזה, כי האפרמית לא נמסרו ליד הועד עצמו כחוק ואין לבעליהן חובה לעמוד בדבורם. מר מרגלית אומר, כי גם המחיר הגמוך עוד יעלה לקהל יותר מאשר ימחון בעצמו. מר פ' לנדא אומר: הלא מר היימאן היה הראשון שהציע, כי ימחן הקהל בעצמו ואיך יביא עתה אפרמות, שנמסרו לו בסתר? מדוע לא הגיר זאת עכ"פ לחברי הועד? ע"ז השיב מר היימאן, כי השתדל בעצמו להשיג אפרמות במחיר נמוך, יען הגיד מר מרגלית, כי מחיר שק הקמח יעלה ליותר מהמשים כתר והוא ישיג בעד 43 עד 44. ע"ז השיב מר מרגלית, כי באפרמות ישנן עוד הוצאות וממילא יעלה המחיר יותר. ואין לשבות, כי מחיר החטים ירד עתה בג' בתרים, ואין רבותא אם מחיר הקמח נמוך עתה מבתחלה, הקהל ירויח ב' אלפי כתר. מר פ' לנדא הציע, שלא לקבל עוד אפרמות, כ"א הקהל ימחון בהוצאתו. הדובר התרעם על הארגן הירודי של הבלתי הלויים, כי הוא מהפך את הדברים הנאמרים במועצה ומודיע דברים בלתי נכונים וזולזלים, בכדי להרגיז את הקוראים, לא „המצפה“, אף שגם הוא מוהח קו בקרה על הנהגת הקהל, אבל ההודעה מהישיבות הן אמיתיות ונכונות, נחוץ להוציא גם הודעה רגונית מהישיבות, למען יבינו הכל. ד"ר לויער אומר, כי ארביה „המצפה“ נושא פנים. ד"ר אינגנץ לנדא אומר: לו ידע, כי לא ירויח הקהל בקמח היה מסכים, שימחן הקהל בעצמו, אבל לדעתו העקר הוא לכא בדברים עם האופים, שלא יעשו יד אחת, להוקיר את מחיר המצות. לפי ההחלטה היתה חובה לעשות כבר חוזה עממם ואין להשמיט הדבר. מר פ' לנדא אומר, כי בתחלה צריכים להחליט ע"ד הקמח. אח"כ נמנו וגמרו פה אחד, שימחן הקהל על חשבון עצמו ולהזמין את האופים לעשות חוזה עממם. מר א' רייטשר הציע לקצוב מיד מחיר המצות, שלא יוכלו האופים להוקיר כחפצם. ההצעה נדחתה, כי אין לשער מראש את ההוצאות.

משרנוביץ. (יום היהודים בבקבונה). למרות למרות כל המכשולם, המעצורים ואבני הנגף, אשר ישימו אנני בליעל תחת רגלי צירנו הד"ר שמראוכר הוא עושה בלי חת את שלו הלאה וצועד בצעדי אין קדימה. בשבוע העבר היה פה יום יהודי בוקיניה לקריאת הד"ר שמראוכר (ולא כמו שהיה ע"פ מעות בהעולם) באו לערך מאה ושלישים ציר מכל הארץ והביעו בזה את שכיעת רצונם עם הנהגת הד"ר. פרטי הדברים עוד לא נודעו בדיוק; את זאת נדע כאשר נחוג את חג פתיחת בית לאומנו בירח מאי. אבל בעקר החליטו: א) לארגן יהודי ארצנו לארגן לארגן אחד תחת הנהגת הד"ר. ב) לעשות העמולה להכרת לאומנו (בזה שנכתוב כלנו בעת הספירה הקרובה את שפתנו שפת-יהודית ועוד); ג) הד"ר שמראוכר הבטיח לנסוע עם חבריו בכל הארץ, לעשות ברבר.

המון בית ישראל בצאתו ובאהלו, ידבר יסחור וישפיק את כל צרכיו, רק בשפת לאומנו בלבד; אבל „בפועל“, היינו בעולם המעשה והחיים, הנני מחליט עוד הפעם, כי בנלוננו פה היא נגד המציאות והיבלת, ומכרח הוא גם מר וו"פ, להודות ע"ז, — גם שלא ברצונו — אם איננו הפיץ להתחשב בין המשוגעים, הכונים להם מגדל הפירח באויר — ומכיון שכן, לא נוכל בשום אופן לעשות שיטה, כזו, המעמידה את כל הלמוד העברי רק על הדבור בלבד (כי לשאר הלמודים אין פנאי להתלמידים) כי הדבור בלבד, לא יוכל לעשות את בנינו לעברים גמורים (לא חלילה לגאונים ומלומדים, כסברה וו"פ), אשר יהיו נכונים בכל עת למסור את נפשם על קדושת לאומיותם, ואנחנו, הלא רק זאת אנחנו מבקשים, לגדל לנו יהודים נאמנים, דבקים בכל נימי לבותיהם במסורת עמם וקדשיו; ולא כאלה הסופרים הבונדיים חניכי המיטוריות, הממלאים עתה את גליונות „הזמן“ בחתירותיהם העמוקות תחת היהדות והלאומיות כלה, גם לא כאותו הסיפר בן אב"י חניך השיטה עכ"פ, המתפאר „נגנוח במושג עתיק יומין נחוש כצור, במושג שנכנס בדמנו ובעצבינו“, וגם לא כאותו הדור האחרון שברוסיה, שחשב א"ע לסלת האומה ויצמנה, ועתה כאשר רק נגע עדין נכהל, וחדל גם ללמוד עברית.

אבא אפלבוס.
(סיף יבא)

מן העם.

כבר נתעורר החפץ בחוג הציונים החרדים, להשפיע על טובי ציונינו הנאורים, שיכוננו את לבם אל דתנו ואל מצותיה המעשיות בכלל ואל שמירת שבת ומועדים מחללם, עכ"פ בפרסיה, בפרט — מראים על נחיצות הענין ותועלתו הגדולה מההשקפת החנוכית. בי השפעת נאוריני גדולה על העם ועליהם להתקרב להמון ישראל, שרוב בנינו ומנינו הוא שומר תורה ומצות, ועכ"פ עליהם להשמר מלעבור על המצות המקושרות בלאומיותנו. וסיף סוף נוכחו טובי נאוריני, כי אי אפשר ללאומות ישראל בלי מצות התורה והמסורה. לוא נתאסף היום לעצרה נגד מנהיגי הקהלות ואם צעוק נצעוק עליהם ועל מעשיהם, אזי יבואו המון החרדים וימפחו על פנינו: מול קסם מבין עיניך! ומי מאתנו לא יודה, ששקולה שבת — גם בתור חג לאימי במובן היותר גדול — כנגד כל המצות? אומרים להציע לפני האדבוקטים הציונים, שיסגרו את לשבותיהם, מבוא בהם בשבת ויו"ט ומראים על העובדה המשמחה, שכבר סגרו שנים, שלשה את חדרי עבודתם בשבת. — המה מתנצלים, שהשלשה ההם יושבים בערים קטנות במדינה ומכירים את פקדי הבי"ד פא"פ ועל נקלה יעלה בידם להסב ישיבת בי"ד לימי החול ולא כן בלבוב הגדולה, שקשה לדעת את כל השופטים וכמעט אי אפשר לרחות את „הקריאות“ לימי החול! (* רדעתי נבון, שיוציאו עורכי הדין הציונים מכתבים חוזרים לחבריהם בכל המדינה, להגיש בקשה לשר המשפטים ביוון בענין דחית המרמינים עכ"פ בין יהודים ליהודים לימי החול, ואין ספק שיעתרו להם, ובפרט אם יעזור להם גם הקלוב היהודי, שכבר הראה בחו בתור קלוב יהודי-לאומי, ואולי ישתרש מזה ברוב הימים מנהג וחוק קבוע, כאשר כבר ראינו דברים דומים לזה.**) רוב האדבוקטים היהודים נוונים מסוחרים ובע"כ יהודים, כי הנוצרים ימנעו גם בל"ז מלפנות אליהם ובמעט שלא יצמח להם משביתה שבת שים הפסד. החובה על החברות החרדות

(* מעידים אנו עלינו כל אנשי קראקא, שישנו בעיר הזאת ארבוט מצוין ושמו ד"ר פייפער, שבאי ביתו הם גם נוצרים חשובים. הוא אינו ציוני והוא סוגר לשבתו בשבת ויו"ט ונוהר אף בצנעא בכל המצות והמנהגים והולך בבקר ובערב לביהמ"ד להתפלל בצבור ולא הפסיד בזה לא מכבודו ולא מהכנסתו. וכן יודעים הכל פה את הרופא הזקן ד"ר קורשנער, הנוהר מתלול שבת אף בצנעא ואינו מחלל שבת אף לצרך תולה שאין בו סכנה המערכת. (** הממשלה מתחובה ועומדת לעשות דרישתנו כבר ישנה פקודה בין קצץ פקודות המניסטרוים, שאין להזמין יהודים לכי"ד בשבת, המערכת.

מצד הפרולטרואט. כן הוא דרך כל המתבוללים: מצד אחד הם דורשים שווי גמור בכל דבר, שלא להעיר עליהם חשד, כי יש להם חלילה דרישות וצרכים מיוחדים ושלא למשוך על עצמם קנאה ושנאה, ומצד אחר הם דוחקים רגלי אחרים, נכנסים כגבול זרים ונותנים פתחון פה לצודרים לקטרג עליהם. נראה איך יפול דבר אם יחללו נוצרים שבתם כשכיל יהודים.

כספוך טפוסי נמשך זה כמה שנים כקהלה וואראנאו הארתודקסית בדבר הרב. הרב לא היה רצוי בקהלה ורצו להעבירה. אך לו היו מענות ותביעות ולא רצה לעזוב מקומו. לפני שבועות אחדים נגמר הדבר בכ"ד של רבנים, חקרו ודרשו בדבר ורנו ע"פ ההוראה, שעל הרב לעזוב את מקומו ויובל להתמנות בעיר אחרת. הרב קבל עליו את הדין ועתה נמלך ואינו רוצה לקים את הפסק, אינו מוציא מתחת ידו את ספרי המיטריקל והוא יושב כעיר למרות עיני העדה ולמרות כל הרבנים, ומפלגה מסוימה מצא לו המחזיקה בידו. הקהלות הסמוכות עורכות לכבודו משתות ועושות לו אובציות, להראות שפסק הדין בטל אצלם ואינם שמים לב לו. מה משפט דב ארתודקסי וקהלות חרדה, שאינם רוצים לקים דין תורה ישפטי הקוראים.

ירוע לקוראי "המצפה" הפולמוס, שההתוה בעתונים היהודים בדבר הירושלמי קדשים, שהוציא לאור הרה"ג ר' שלמה יהודה אלנאי האב"ד בסמטרה"ד באינגרן בשנה שעברה מהוך כ"י ישן נישן, שמצא אהיו כמירקיא והשלים בזה את התלמוד הירושלמי, שלא היה לנו ממנו רק ד' סדרים, בעוד שכל הראשונים מזכירים גם ירושלמי קדשים ואח"כ אבר ורא נרפם והרב הזה זכה לגלותו, והנה קנאים פגעו בו, ה"ר רייט" ב"א-ראעליט" ור' בער רמנר ב"העולם" התפארו להוכיח כמאמרים ארוכים, שהרב הנ"ל לא גלה את הירושלמי, כי אם יופי, להמעיט את הלומדים. במאות ראיות הוכיחו החכמים הנ"ל, כי הירושלמי הוא מלאכת המו"ל ובעל "הל הפיות" צעק, כי הוכיח לשרוף את הירושלמי הזה, שמה יביא חורבן, אם יביאו ממנו ראיה להלכה. עתה הוציא תלמיד הרב המו"ל, הנ' א' אכרהם רוזנברג, חוברת בשם "ענה כסיל", שבה היא משיב על כל מענות מכקרו ומוכיח שכל המענות, שמענו הם על הירושלמי קדשים, אפשר לשעון גם על הירושלמי הישן. באותן הראיות, שהוכיחו בהן שהוצאת המו"ל היא מעשי זוף, נוכל להוכיח שגם כל המסכתות שיש לנו מן הירושלמי הן מזויפות. הקורא את החוברת יבא לידי הכרה, כי דבת שוא הוציאו הסופרים הנ"ל והירושלמי היא באמת אמתי ואין להוציא לעז עליה, כמו שהעירו הרבנים הגדולים מברעזאן, מברסק, מפאטמאר וכבניהאד. שני האחרונים מעידים אחרי הפולמוס, שיאו את הכ"י העתיק ואין להם שום פקפוק עליו והם מנחמים את המו"ל, שלא ישית רכו למעיליו עלילות שיא. (* אביטל.

מקורב ומרחוק.

שוונות. מועצת העיר קראקא החליטה להסדיר לכבוד חג היוכל של הקיסר מאה אלף בתר, לכונן כיביליותיה לעם ומושב סוף לסטודנטים ושני מושבות במישאוניצא לילדים חוקים, לנוצרים לבדם וליהודים לבדם. — כיום ו' שעבר התנפלו שודדים כפדגורזע על שליח הבנק האוסטרי-אונגרי בכית אחד, שמו שק על ראשו וגזלו את תרמילו, שבו היו מ' אלף כתר. הוא עצמו חשוד, שעשה קנוניא עם השודדים. — בקולומיא התנפלו תלמידי הגמנוזים על רכס הפרופסור פיעקארסקי בחוף והכירו מכות נמרצות על התלכותו הקשה עמהם. —

(* בירנו נמצא מכתב מאת הרה"ג ראש רבני גליצא האב"ד ברעזאן, שנכתב אחרי הפולמוס, שבו מעיר הגאון, כי כל דברי המוציאים לעז הכל תמה וברור בעיניו, שהירושלמי אמתי הוא. גם הרה"ג ר' יוסף וליגר, שאין כוונתו אהב אמת וחוקר כל דבר לאמתו, הגיר לנו דעתו מתוך הכרה אחר הבחינה, שהוא תלמוד ירושלמי אמתי. כל תיח הרוצה לעמוד על האמת ישלח לנו שלשים הלך ונשלח לו את החוברת הנ"ל, ששלח לנו המחבר, להפיצה.

סערות שלג נוראות היו בשבוע הזה כרוכ אירסה וגם באפריקה. באפריקה הצפונית נשקעו ל"ד איש מחיל צופת בערמת שלג ולא יכלו ללכת הלאה. בכוכובינה מונח השלג למעלה מנבה מתר, אין מסעות מסה"כ עוברים. — כפרם מלחמה בין המתקדמים ובין הנסונים אחר. חללים מכסים את חוצות הערים. — שבע מאות משפטים הובאו לפני הסינאט הרוסי נגד המניסטר הפנימי הקודם דורנובא מאנשים ששלחם לגולה ועתה ישבו. — בארץ יוקאטאן באמריקה התיכונה נשקעו שני איים כים. כמאה נפש אדם ירדו תהומה. — בי"ד הצבא בפטרבורג חרץ משפט מות על הגנרלים ספסל, פוק ורייז, מצביאי צבא ההגנה בפורט ארטור. הם נאשמו, כי בשקר התפאר ספסל בסלגנמות, כי הוא נלחם בגבורה, כאמת לא נלחם כלל ומסר את המצור בלא עת. — ככ"ב פלכים ברוסיא גבר הרעב *

נקיים. לפני שבועות אחדים הבהילה הפוליציא הקראקאית את כל העיר בתפשה "עוברי עברה" ובמסרה אותם לביה"ד של ענשים. העברנים הם המדפיס הנודע ר' שאול דייטשער ובנו מנהל הדפוס ר' משה, אנשים בניס וישרים, הראויים להיות למופת בישראל. בצדקתם ובתהלכותם עם אנשים. עונם היה שהדפיסו גורלות רוסיים לרוסיא. הפוליציא התהלכה עמהם כמו עם פושעים או רוצחים. שני שבועות נעצרו האנשים בבית הסהר וכל העיר נעצבה עליהם. כסוף נוכח הקטיגור הראשי, כי אין כאן לא עון ולא עבירה. לא קנס ולא ענש. האנשים יצאו להפשי כלו כל משפט.

פרופסור מאהרער לפני בחריו. לבישבעו שעבר נתן ד"ר מאהרר דין וחשבון ממעשי הקלוב היהודי בפרלמנט לפני כוחריו במישורטקוב וכטיקוליניצה. בשתי הערים היתה אכפת הכוחרים בכיח"כ, איש גם הרוחנים התפכצו בו וכעזרת נשים. כבוד שאין דוגמתו נעשה יש לצירנו, שהכל רואים בו ציר נאמן לעם, שלא נבחר לכבוד עצמו, אלא לעבוד למען ביחריו ולמען עמו. גם הרוחנים הביעו לו תודתם בעד עמדו ליטין כל הנלחצים ודרשו טוב העם כאמת.

מצודת גליצא פרושה בפולן. בעת האחרונה התחילו נזירות קתוליות מגליצא לפרוש ממרתן גם בפולן הרוסית לגנוב שם נערות יהודיות ולסחבן לקראקא. על זה כתב הזורנל הפולני "ספאלעטשנסטווא": גם באירסה המערבית ישנם מצודדי נפשות, אבל באופן חפשי, אין אונס. המיסיונרים מאספים אספות להתוכח, מחלטים ספרים ועתונים, רכל בגלוי ומי שהדת דנוצרית טובה בעיניו יבא וידבק בה. אבל פה מתנהגים זכהנים בצוענים. הם גונבים נפשות בסתר ובערמה, גוזלים כנות מחיק אמותן כסוחרי דנערות ומוליכים אותן בשבי. מנקרת המצב המוסרי הכל אחד הוא אם יגנוב איש נפש אדם כמכרה להרמון או לפתי זונות או לצירקום או למען מצוא חן בעיני הכדושים. בכל מערב אירסה נשברה זרוע הכהנים ורס בגליצא, מקום שלטון האצילים, עודם מרימים ראש ומצודתם פרושה גם ברוסיא.

חמשת אלפי חסרי ר"ח. לא ממשלת. רומניא, כי אם ממשלת אוסטריא עשתה בפעם אהת חמשת אלפי יהודים חסרי ר"ח. המניסטר האוסטרי למסחר פרסם עתה, כי ע"פ הפשר עם אונגרן אסור לנתיני אונגרן להיות ויכלים באוסטריא. כבאורה הדבר נוגע גם לנוצרים, סלובקים ומרואטים, שגם הם מתפצטים במרכלתם. אבל לא! על זה כבר דאגו המניסטרים האונגרים ובפירוש הותנה בחקי הפשר, כי מקומות ידועים הרבה, שיושיביהם ימצאו מחיתם כהביאם מרכלתם לאוסטריא, יהיו יוצאים מן רכלל. אבל בעד יהודים אין מי להגן ובכך נשאר פתאם אלפי יהודים ילדי אונגארן בווין ובערים אחרות חסרי ר"ח. הממשלה לא מצאה אף לנחוף לקצוב זמן לאמללים ההם. ככמש להם מחיה אחרת. פתאם היה הדבר ובכקר אחד נודע לכלם, כי מהיום אין להם עוד ר"ח. עליהם לגוע או לפשוט יד.

שני הפכים בנושא אחד. ראש הקהל בגלוגיב אצל רישא התחיב, לתמוך את הסמינר הכבובי בתרומה שנתית והוא עצמו חתם על המחאה של החסידים נגד הסמינר הזה. הרי זה נתבע לעגל ונותן ונתבע למשכן נותן. כן דרך אנשים כאלה, אין להם דעת עצמם. אלא כל מעשיהם מפני הכבוד, אינם יכולים להשיב פני שום

תקיף ורק לצרכי העם אין להם שום הכנה. ואנשים כאלה הם מנהלי קהלות. שני זקנים. באונגרן מתו שני יהודים זקנים מפולנים. האחד אלכסנדרו כרודי כסיא קאראט שוני כן כ"א שנה והשני משה גלאנץ בפאקש כן ק"ד שנה. א. י. צ.

פטרייטים יהודים. בכלו היתה בשבוע שעבר אספת כוחרים לועד המדינה בבית הלאומי הרוחני. היוכ"ד היה חכמו ב' היטנר. הרוחנים, ציר הפרלמנט ר"ד דניסטרנסקי והקנדידט הרוחני גבזודוביץ דברו ברוח הרוחנים. אח"כ דבר הפטרויש הפולני הנורא יחזקאל מאוטנר וחרף ונרף את הרוחנים ואת הקנדידט שלהם ואת היוכ"ד. מהומה רבה קמה. המון חוליגנים נמוזים ועדלים פרצו בבית בצעקה ובשוריקה והכו את האכרים הרוחנים ורצצו את גלגלת האתך. האכרים היו נכונים להראות גם הם תנועות יד. אך היוכ"ד והקנדידט הרגיעים ובעמל רב מעו שפיכת דמים ופגרום חדש. היוכ"ד גם מן המערכה כלוית ז' זשנדרמים, כי הפולנים הנמוזים בקשו לעשות בו שפטים. ככ כך יבטחו חסידו כלו במנינם סטרוינסקי ואדרי הרדא נרודובא וכבר שכחו את מעשה אוהנוב משנת תרס"ג. שם נקמו הרוחנים לא בפולנים עצמם, כי אם רק כעבדיהם היהודים. שמרו נא בלזיים את ספורדיכם ואל תתנו כרעה. אם תעלה עליכם חמת האכרים לא יצילכם אף פוטוץקי בכבודו ובעצמו. לא תועיל לכם אף צדקת שר המחוז שלכם. סמולו הירוע, אישר כחסרו הגדוק הואיל לפנות לבקשת רבכם, לאנום את הציונים הכלזיים שהגישו אל הנציבות בקשה על יסוד ח' ציונות) לחתום על כתב, כי הם חוזרים מכפשתם, וכמו שלא תיעיל לכם תפלת ולמלשינים" והציונים בכלו הולכים ומתרבים.

משפט הפגרום בקיוב. המשפט של אחד הפגרומים הנוראים. שהשתתפו בו, כשי הודעות רשמיות, כאלפים איש, נגמר. כמו במשפט הוטל כן גם במשפט הזה היו האדבוקטים של היהודים אנוסים להתפטר, כי לקחו מהם האפישיות להזמין עדים ונשאר רס מליצי השודדים, שהעלילו עלילות שוא על כל היהודים. סגנוני החוליגנים דברו כל היום בנעילת המשפט ולא היה מי לענותם. הקטיגור, שעליו היה להשיב על דברי הסגנורים, חזר רק על דבריהם באופן שהוכוהים קבלו צורת קטגוריה ארוכה על היהודים. שמאקוב מליי הישר של המאות השחורות אמר, כי היהודים עשו את המרידה, גזלו את כל המסחר ורצו לתפוש בידם גם את השלטון והעם הרוסי לא יכול עוד שאת ועשה פגרומים. וסיום דבריו היה, כי אין לענוש את הנאשמים כי אם להודות להם, וכזה נגמר הדין. תשעה נדונו למאסר שמונה חדשים, שנים לשני חדשים וכל הנותרים יצאו זכאים. ("אונזער לעבען").

שוד ושפך דם. בארסה נכנסו חמשה שודדים בערב אל בית המסחר של היהודי ב. פיינגלד בטבור העיר ודרשו מפיינגלד למסור להם את המפתח של ארון הכסף, כאשר מאן ירו עליו ונפל חלל. השודדים נמלטו בכפר מוזלינא כוולין פרצו שודדים אל בית היהודי מרונסכרג ושחטו אותו ואת אשתו ובתו ואח"כ הציתו את הבית באש. אחרי כוזם שמונים רובל, שלשה אנשי צבא נתפשו פתור חשודים.

ועד של רבנים ברוסיא. המניסטרים לענינים הפנימיים ברוסיא יקבע בקרוב ועד של רבנים ופרנסים יהודים בתוף המניסטריים, להועץ בענינים הנוגעים לכלל היהודים ברוסיא. הביעת הועד הזה אינה תמנה חדשה. יבורה בחקי רוסיא, אלא שזה כמה שנים שאינו נקרה. הועד האהרון נקהל בשנת הרניג ובו ישבו הגאון ר' שמואל מוהילבר ז"ל מביאליסטוק והגאון רבינוביטש מקובנא. סדר קביעת הועד כך הוא: מכל פלך יבחרו הרבנים והגבאים וחשובי הקהלות המשה אנשים מחוסם. ומקרבם יבחר המניסטר שבעה אנשים והם הועד. הועד יעבוד שני חדשים בשנה ויועץ רק בשאלות, אשר ישום המניסטר לפניו. היהודים מקום מן הועד הזה הרבה, שיפעל אצל הממשלה להשיב ליהודים עכ"פ את משטר הקהלות, כי אין כלל הסתדרות קהלות ברוסיא. עניני היהודים נחבטים ע"י ההגנת העיר. ועד כזה ישנו לכל הדתות ברוסיא ואף העובדי האגילים במיביה, רק את הועד היהודי מענו שונאי ישראל ע"פ רוב להקהל, שלא לתת כבוד ואשור לדת ישראל.

הצפון הפושעים בווארשא. המתבוללים בווארשא אשר בכחירת הקהל האחרונה נלקחה מידם הממשלה על הקהלה ע"י האחרות, שהתאחדו כל היהודים הנאמנים. אינם יכולים להתנחם על מפתם ומאין יכלת בידם לשינוי את תוצאות הנחירה הט מאימים על החסידים, כי ילשינו וכי הפולנים עומדים לימינם ואם לא יסוג חסיד אחד לאחור ברצון לותר על המנדט, למען יכנס אבי-הפושעים דיקשמיין אל חדר הקהל, אז ישפך דם כמים בעיר. החסידים, כמובן מאד, נבהלו. להם אין עוז להגין על זכותם, הם רגילים לסגת אחור מפני כל עו פנים. ע"כ התפשרו לסמוך על רכנים גדולים. הפרנסים החסידים נסעו אל הר"ג הישיש האב"ד מלודז, לשאול עצתו. אך הוא לא רצה להתערב בדבר והפרנסים הם אובדי עצות. מי זה יבין את פחד האנשים התמימים? בעמל רב הציבו את הקהלה הגדולה מידי הפושעים והבוחרים הראו, כי הם רוצים, שימשלו בהם יהודים ולא בוגדים עברי זרים, עתה יראים בחירי העם מפני איום העבדים הנזוים והם הולכים לשאול שאלת חכם. אם למסור ברצון את הקהלה בידי הפושעים. אם לא רצה הרב להתערב כודאי יפה עשה, אבל מדוע לא גלה את דעתו למוני הלב?

רעב. היהודים בתחום המושב ברוסיה סובלים רעב. העסקים היהודיים הולכים ורעים וכל צרכי האדם מהירים עתה ככלים. רבים מתים ברעב ממש. גם מצב הקולוניסטים היהודים ברוסיה הרומית הורע מאד. כי האדמה לא נתנה יכולה והממשלה התומכה בידי אכרים, נוצרים אינה תומכה בהם.

התוך: זלמן: מה זה נפל אמש מן המעלות, כלנו נבהרנו ולא ידענו מה היה. קלמן: אדרתי נפלה. זלמן: הלא שמעתי קול חביטה חזקה. קלמן: אני הייתי בתוך האדרת.

משרה הספרות והמדעים.

העמים העתיקים וישראל.

מאת בתחיהו מיוזש.
(המשך.)

את המרכז המהולל הנערץ הזה, את ירושלים ומקדשה, החריבו הרומים. הם הרסו עד היסוד ובכשו להכרית כל זכר ממנו. גורמי ההיסטוריה אלצום לזה. ההתנשנות הקשה, ההתנושנות העזה והלהומה בעד הקיום והנצחון, שבין דת ישראל והעולם העכומי הובילו להצער הזה. בדרכי ימי עולם אין ברירה, מה שנעשה מוכרח היה להעשות, אנשי חילו של מיטום הבטיעו את חומת ירושלים, תפסו את מעוז יהודה, רציחו את המקדש ויהפכוהו לאפר. הרומי השמיד את קרית יעקב וגאוונו, אבל לא קל היה לו המפעל הזה. אחרי מעשי הכחדה כאלה, לא נח מוסר כליותיו, לא שבת השופט שבלב. לא בלי זעזועי הנפש, לא בלי רעישת כל נימי הלב, השליך הרומי את הלפיד לתוך ארזי הבית. המקדש שכירושלים הפיץ יראת הקדושה על סביבותיו. דיו קסיום¹⁾ מספר, כי כאשר התחילה ההליכה אל המקדש (בשעת חורבן), עמדו אנשי צבא הרומים. אחוזי פחד הבל", מציטום רושם ציור נבהל מיוחד כמינו, בשצרו הרומים על ירושלים, נראו כשמים צבאות מתגוששים, נשק מתנוצץ, נדמה שהמקדש בוער פתאום בתוך העננים. שערי המקדש נפתחו ונשמע קול עליון מאדס הצועק: האלים יוצאים. וברגע הזה נשמע רעש גדול של יציאה²⁾. מן הציור הזה יש רק מעט במקומות עברים. בתלמוד יש, ישבשעת החרבן היו דלתות הבית נפתחות מאלהן (יומא ל"ט:). ע"ד צבאות מתגוששים יש רק בספור אחר, שבטרם התנפל אנטיוכוס היוני על ירושלים נראו צבאות באויר (חשמי. ב. ה' ב'). הציור שנתן מציטום הוא רומי נמור הדמיון המפחד של הלגינות יצוהו. כפי שמעיר מציטום בעצמו, לא שמי היהודים לב אל האותות האלה. הרומי השקיט את שאון לבו בזה, שהאלים בעצמם עוזבים את המקדש. פילוסטרטוס³⁾ מספר, כי כשהביאו העמים

1) Hist. Rom. I. XVI. 6.
2) Tac V. 13,
3) Vita Apoll.: Reinach 177.

השכנים אחרי החורבן את כתותיהם לטיטוס, חשב הוא את עצמו לכבתי ראוי לכבודים כאלה, כי הכנוש הזה אינו מפעלו, כי אם מעשה זרועו של אלקים ככעסו הגלוי. החורבן עשה רושם רב בעולם. הקיסר רומיציאנוס חבר בנעונו שיר לזכר המעשה הנדול הזה. ירושלים לא היתה איזו עיר גדולה ועשירה, כמו קרתאחדתא, קורינת או נומנציה. שהשמדתה הגמורה היא רק שאלת כליזין ואכרנה הוא כליזין הרוץ; ירושלים היתה מרכז של דת גדולה. היוצאת לכבוש העולם, למציאותה היתה השיבות ככירה.

גדולה היתה עמדת ישראל. לא רק שהוקירו רבים את דעותיה, אף הגדרותיהם נתקבלו לפרקים קרובים. בדמשק היה מהולל מאד שמו של אברהם. ספרו עליו שם, שהיה שר צבא גדול והיו מואים שם כפר וקוראים מרורו של אברהם. כן מעיר ניקולאוס מן דמשק¹⁾ לפי מנדר, שהיו מספרים בצור עיר, שלמה ויחסו לחירם ואכרמון²⁾ בני פרנמוס היו מספרים ע"ד ברית שכתרו עם אברהם³⁾. בתחלה במרם היה מנע ישר ותחרות ככללית בין ישראל ליון. נחשבו היהודים ליוצאי ירך של פלסופי הודו. לפי ערות מליארוס אמר אריסטו, כי יבחרו מכנים את הפלסופים קלנים ובסוריה יהודים. אריסטו מספר, שפעם הכיר יהודי אחר, שלא דק לשונו, אף נפשו היתה יוגית, וכל היונים הם נגדו חיות פראות⁴⁾. רומה לזה כיתב מנסתנס, שבל המחשבות, שנתכמאו ע"י הקדמונים ע"ד הטבע, נמצאים אצל פלסופים זרים ליון, קצת אצל הברמהנים אשר בהודו ואחרות אצל אלו המכונים יהודים⁵⁾. קרובים במדותיהם הפשוטות אל היהודים היו בני ספרטה ולכן היו מספרים בספרטה, אשר אודיוס בן ספרטה, יצא מן שבי יחד עם האל דינוניוס (בקחוס) ומזה התהוה עם יהודה⁶⁾. או שהיהודים ובני ספרטה רם אחים יוצאים מזרע אברהם (אגרת אנשי ספרטה חשמי' א. י"ב כ"א). וכן כתב יהונתן כה"ג אל בני ספרטה, שהיהודים "מכרכים את אחיהם בני ספרטה" (שם י"ב ו'). אף כחיים התנמא רגש המשפחה הזה. יזון — ישוע הכה"ג ככרחו לחויל, בא אל הלקרמונים (בני ספרטה) ושם קוה למצא חמות כעבור מרכת הגזע (חשמונאים ב. ה' ט'). לכבוד גדול נחשב לעמוד באיזה יחס להעם הנפלא הזה, המצוין ביחירותו הרוחנית.

התיחסות טובי האומות לישראל היתה מלאה הדרת כבוד. היהדות האצילה מסם שמימי נשגב על סביבותיה, על העולם העתיק. העמים לא רק השתוממו, לא רק כקשו למצא יחסים קרמונים לישראל, ולא רק משפה ולחוץ כסאו את הוקרת מחשבת האחדות הזכה, הם אף נסחפו ע"י הקסם הזה. הקסם של התורה היהודית אחז בהמונים, המונים וכבשם, לכד אותם בנפשם ורוחם ורכשם בעד היהדות. סנקה זועק מרה, שהמנוצחים נותנים חטים למנצחים¹⁰⁾, כה רב היה מספר אלה, ששאפו לחפות תחת כנפי השכינה. דיו קסיוס אומר, שהשם יהודי יש אף לאלה היוצאים מן גזע אחר ושומרים חקים יהודיים ושהמין הזה נמצא גם אצל הרומים. סטרבו אומר, שכמה ערים מחקות את מנהגי ישראל ומגדלות את המונם. (Antt. XIV. 7) כל מלכי אסיה העריצו כמתנות את המקדש הירושלמי, כנגוד למקדש שעל הר גריזים. (I. c. XIII 3) (עוד יבא)

1) Jos.: Antt I. 9. 2.
2) c. Ap. I. 18.
3) Antt. XIV. 10, 22.
4) c. Ap. I. 22.
5) Clem. Al. Strom I. 15.
6) Reinach 215.
10) Augustinus: de civ. dei VI. 10.

ספרים חדשים.

ורגון ולשון עבר למי משניהם היתרון? מאת משה יוסף הלמן.
חקירה כסיוחולוגית-פילולוגית אקטאלית, היא זו, הראויה להתפשט בין כל אלה מאהינו הצעירים המתענינים עתה בשארות דומות לזו. יש הרבה מקורות בספר הזה. המחבר מאיר עינים למגששים באפסה כפולמוס הסופרים המתוכחים, אשר בתוך כל המון ראייות, שמכיא כל צד

לדעתו. אין היהודי הלאומי הפשוט יודע עיד את נתיבו. המחבר מוצא מעלה גדולה מאד בורגון, כי הוא לשון טבעית גמורה. שאינה מהודקה ועצורה בתוך כללי דקרוק סגנון צרים כהשפות המודרנות ורק בה אפשר לעשות את המחשבה חפשית, שלא תהי זקופה לכללים וגדרים מעשי ידי אדם. אבל הלא סופרי הזרנגן כבר סלקו את המעלה הזאת. הננו רואים שסופרי הזרנגן המודרנים וגם חכמי הסוציאליים, המדכרים בה בפומבי, מתאמצים לתת ללשונם צורה אירפית דוקה, מזוינה בכללים ובסגנון קבוע ובזה תאכר את רוחה היהודי המקורי ואין בה רק ענייתה. הזרנגן המודרני הוא כבר שפה מלאכותית ואין בו עוד אותה הרעננות ורדוה היהודי האמתי, אשר בסגנון אברהמוביץ ושלום עליכם. ולמרות המעלה, שמצא המחבר בזרנגון, הוא בא לידי מסקנה, שאי אפשר לזרנגון להיות שפתנו הלאומית, כי מעולם לא הכירוהו היהודים בתור לשון ולעולם לא יכירוהו, הם רק השתמשו בו בשעת הדחק וכמעט יסור הרחק ינחוהו ולא יעצרוהו אף בספרים מוכים ובעתונים גדולים. אך שפ"ע תהיה שפתנו הלאומית, כי כל העם מודה בה וגם הגוים מודים בה. רק לא שפ"ע של המשכילים דראשונים, אשר בחקירותיהם השוו את העברית ללשונות מודרניות ואת העברים וסגנונם להעבריים הקדמונים, בעוד שצריך להיות להפך, את שפ"ע צריכים להשוות לשפות השמיות הקדמוניות ואת העם לעמים מודרנים בעלי תרבות. המליצים מדור ההשכלה לא הצליחו כ לחצו את מחשבותיהם בתוך מסגרת לשון המקרא הצרה וזה דבר מוזר ובלתי טבעי. אין הסגנון תלוי בידיעת הכללים, כי דוקא הסופרים הפרנטיים בעלי הכללים לא היו בעלי סגנון, ע"כ אין להחמיר כ"כ בכללים. רק ע"פ טבע הנפש תתפתח השפה ואז תצלה. — המחברת הזאת תתן חמר רב מאד למדרכי עברית, כי ישנן בו גם מחשבות חדשות מעוררות וכוח וגם המון מלים מהודשות. לדוגמא, הראיות להתפשט.

ארגו מכתבים.

אל מזכירי החברות, אין הוכתכם לשלוח אל הרקציות מכתבים ע"ד כל דרשה, אספה, פעולה וזכות שהיו לכם ועל כל פרושה שנגבתה. האמינו פעם, אם לא תוכלו להכין, כי אי אפשר לעתוק, אף אם יגדל כל גליון שבעתים, קליש את כל אלה. עשייתם טוב — אשריכם וטוב לכם, אבל אל תתפארו, כי אין כל נפקותא לקוראים מזה. — יש"ר: בכרקות: שלכם יש פה הספר רב. לפרסם דבר האספה כארבות אין מקום. — נ"י א"ב בק: הרבר כבר התכרר ואין צורך בונותים ומאכר שני. — שפ"ן: השיר אינו רע, אבל אין לנו מחסור בשירים. — אלי סג"ל: לא יצא שום חוק. — ש' הוטרער: זה נאמר בפקודת המניסטריים, כל ארכובק יודע זאת. — בן לוי: אין אנו נעשים שלוחים לבנות יחורים.

צירל יאקוב	שרמה זרמן קריין
מאורשים כח' שבט תרס"ח	
וואַרשאַלץ	סאטמאר.
יצחק אייזיק שעכטער	עכסה שעכטער
מאורשים כח' שבט תרס"ח	
פרומבשיקא	רומניא
	פאָקשאַן.

האחים שמרייט מלומץ מכרכים את ש"ב מר שבתל בלוי מרלמין להתארוותו עם מרת רנקה ניימן מנאראיוב בכרכת מו"ט.
ברגשי אהבה וידידות אכרך את ב"ד מר שלמה זלמן קליין לאריסתו את מ' צירל יאקאב.
יצחק קליין עורך ומו"ל ירחין ובני, "אהל יצחק" מו"ץ פק"ק סאטמאר.
ברגשי גיל אכרך את ירדי מר קלמן ליב קליין מווערטשמארט לכאו בקשר הנשואין עם מ' פינא ליבט מאיהל. יצחק קליין מו"ץ סאטמאר.
אהענג להביע ברכתי מעמק לבי לדעי אהובי מר חיאל בונם זעמעל לאריסתו עם בת הנ' מו"ה מאיר רוד שווארץ מאראנאברזעג ולרעי מר אברהם זעוואלד לאריסתו. שלמה דוד כהן — פילזנא.
מעמק לבי הנני מברך במוזש את רעי מר בונם זעמעל לאריסתו. פינחס ארלער — פילזנא.
הננו מכרכים מקרב לבנו את ירדינו מר עזריאל פובס מקראקא לארסו את מרת פראניא צוקער מאנווערס. האחים כעריש ופינחס לאנדא — פדגורוע.

HOTEL SPATZ Krakau.

וען געעהרמען יודישען קויפדייטען דער פראווינץ בעעהרע איד מיין אללג. בעלעכטע ניי דע: אוורמע רעסאראציון אים אייגענעם הויזע, עקע דער באזע-ציאלא אינד מעטהאססע צו עפפעלען. אים ועלבען הויזע האבע איד מיר איד אין מיט אללעס קאמפארט אייגענעשטאמט-מעטעס האָטעל אייגענעריכטעט. אייסקרסט שמאקהאפטע שפייזען בהכלית הכשרות אללערליי בייע-ועטלעכע בעקוועט-ליבקייטען, בילליגע פרייע.

מאת האדמיניסטראציא.

מי זה יבור להציא לנו את גליונות „המצפה“ האלה: משנה שניה: גליון 39 וגליון 50; משנה שלישית גליון 5 וגליון 7; ומשנה דביעית גליון 46 וגליון 51 ונשלח לו המורה איו חיברת טיבה.

מודעה רבה!

למען הודיע לכל העולם כלו בכירור גמור את האמת לאמתו, בי נני האתרוגים, המאחרים תחת שם אגדת „פרי עץ הדר“ משתילי אחינו עובדי אדמת הקדש במושבות שבאה"ק ת"ו, הנם ברורים ומשומרים מכל חשש הרבבה, ולשרש אחרי כל ספיקות בזה — הננו מבקשים מכללות אחינו ב"י בכל מקום שהם, שיואילו בעצמם לעמוד על האמת לשכות שליחים (על הוצאתיהם) רבנים או סיהריכ ידועים בתורה וביראת שמים, שיכואו לאה"ק מפסח עד שבועה, שאז מוכשר העץ לבדיקה, ויראו בעיניהם את האמת הגלויה הזאת, ונקיה כי ימצאו און להם הרבנים הגאונים והצדיקים המפורסמים רועי ישראל שליט"א, לשלח שליחים מיוחדים, כדי שיעמדו בעצמם על תוכן האמת, ומי שנושא דגל האמת בירו שמח הוא כמה שבדקים אחריו, למען יודע אמתתו ויגלה לכל, וכ"ו בעצת הרב הגאון הגדול הצדיק המפורסם מו"ה אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א אב"ד דעה"ק יפו והמושבות ת"ו, שהננו עומדים תחת השגחה.

ונקיה שידעו גדולי עמנו לשום לב לדברינו הכבירים הנאמרים באמת. אגודת פרי עץ הדר מבעלי הגנים של האתרוגים הכשרים ממושבות אחינו בארץ ישראל.

HOTEL KELLER KRAKAU, KRAKAUER GASSE 27.

איך בעעהרע מיך דען העררן יודיש אַרטהאָדאָקסען קויפ-לייטען בעקאנטע צו מאכען, דאסס איד מיין אלט בעקאנטעס אונד בעלעכטעס האָטעל אונד רעסטיוראנט אים אייגענעם הויזע, ניי רענאווערט אונד מיט אללען בעקוועסדיכקייטען אייגענעריכטעט האָבע. פֿיר האָכצייטען, פֿערזאמלונגען אונד פֿעסטע שמעללע איד מייען וואינדערשאַנען גראָסען זאאל צור פערפֿיגונג. אים האָטעל בעפֿיני-דעם זיך איד און איין מאָדערנעס כאַרעציממער, וועלבעס דען דייווענדען צו גוטע קאָמפֿט. — בילליגע פֿרייע, קולאנטע בעדיענונג. שמאק-האפטע אייסקרסט כשרה שפייזען.

A. M. KELLER.

חידות הגדות הנפלאות ע"ד עשרת השבטים ופתרוןן

מאת שמעון מנחם לור.

תכן הענינים: פתיחה. פרק א' יסיד הסמבטיון בתור אית לקרושת שבת. ב. הסמבטיון „הרי חשד“ ביחוסם להשבטים. ג. ההגדה על אדות „בני משה“ ויסודה. ד. ממלכות ישראל בערב הרומית ובאפריקה הסודית. ממלכות יהודיות של הכוזרים, התלויים והאזורים באירופה. ה. אלדר הדני וספורו. ו. נפלאות עשה"ש מקימות ע"י עדים נברים. ז. מהות השבטים הנ"ל יסיד „שבט ינום“. ח. ממלכת ישראל באויה התיכונה. (בשורת בנימן מטירול). ט. בשורות ע"ד ביאת עשה"ש והמשיח. יב. ממלכת ישראל במדבר סהרד. יא. דוד הראובני ושליוהו (ממלכת ישראל במדבר ערב). יג. ממלכת ישראל בהורו (דברי הימים של עשה"ש). יד. עקבות נחתי ישראל באויה המזרחית ובאוסטרליא. יז. עז-ראיה לכל הגדות. טו. אגרת נחמה מבני משה, אשר מעבר לנהר סמבטיון. טז. שבתי צבי ועשרת השבטים. יז. הגדת „היהודים הארומים“ ויסודה. יח. תירום נוסעים לבקש את עשה"ש (מכתב רבנים אל בני משה). יט. עשרת השבטים והסמבטיון בחינא. כ. עשרת השבטים באפריקה. כא. האנגלים — עשרת השבטים. כב. היפנים — עשרת השבטים. כג. בטול ההשערה החדשה — שהתבוללו עשה"ש כגוים. כד. פתרון חידות. כה. השבטים ומתקנות בא"י ואופן גלותם. כו. יהודה וישראל גוי אחד. כז. שנים עשר שבטים בומן הזה. כח. אחרית דבר. כל הפרובלמות האלה תתבארה בחקירה מרעית חפשיה, בהגדות כל הזמנים בענין זה יתגלה מקורן ומהותן, כל ההשערות תבנה, להעמיד את הדבר על אמתותו. מחיר הספר 2.10 בתרים. — להשיגו עיי אדמיניסטראציא „המצפה“ בקראקא.

מו"מ לאוהבי הנאמן הרב החריף מר הירשל קרנבוס לנישאי בתו הצעירה. פתה' בראנדסדרפר הנני מברך במו"מ את ירירי מר יונה קרנר מרמביץ לנשואיו עם מ' שרל קודלר מדובישיץ. שלמה וורצל — דמביץ. ברנשי גיל וששון הננו מברכים את רענו מר מאיר וואקסמאן מציעשאנוב לחתונתו עם ש"ב מ' יוכבר שפרעבר מלנצוט במו"מ. אליה בראנער, אייוק ענגלארד הצעיר. מקרב לבי אביעה במו"מ לרעי החביב מרפינחס משופער לאריסתו עם מ' גלאנצבערג מלאנצוט. שמואל געלעס — דאבראמיל. ברנשי גיל וחבה הנני מביע בזה במו"מ לרעי ש"ב מר פינחס משופער מדאבראמיל לאריסתו. מו"מ להוריו. משה ליעבערמאן — ס' ווישניא. במו"מ לרעי מר ברוך בענדיט בתבין לחתונתו עם מ' עטל וויידענפעלד בת הרב מו"צ פה. שרגא פייבל פינגערער — סמניסלבי. לכל אוהבי וידידי בכל מקום שהם, שהראוני ידירותם לאריסתו הנני מגיש בזה תודתי מקרב הלב. יחיאל גאלרמאן — גלאנוב.

מעמק לבנו הננו מברכים את חברנו מר עזריאל פוכס לארושיו. משה לאנדא, יוסף בעסמער, יוסף לאנדא, יעקב בארנשטיין הננו מברכים במו"מ את רענו מר עזריאל פוכס מקראקא לאריסתו. משה קאפיר, שמואל גרעשלער, מ. טהארן, שמעון לאנדא. מעמק לבי הנני מברך את ידידי מר עזריאל פוכס להארסו עם מרת פראניע צוקר. שמעון לאנרוי. ברבתנו תעלה לראש ידידנו החריף מר ליבוש בלומענפעלד לאריסתו עם מ' בריינע בארער מציעשאנוב. י' ל' וויינרעב, יחיאל נוסכויס — ברנוב. מלבי פנימה אביע במו"מ לידידי ש"ב החריף מר ליבוש בלומענפעלד לאריסתו. ליבוש סופרין — ברנוב. מלב מלא שמחה תול במל ברבה לרעי חו"ש מר ליבוש בלומענפעלד לאריסתו. מאיר חיים הויזער — ברנוב. מעמק לבנו אנחנו מברכים את משפחה מר אביגדור לנדא לארישה בתם מר פרידה עם הר"ר שיף מסטרי. צבי אלעזר מעללער וחתנו יהושע שפירא — פרמיסלא.

גמרנו כנית הדפוס הס' המפואר

דבר יום ביומו.

יכיל לכל יום ויום מימי השנה דברים השונים לכל נפש.

תוכן החיבור הוא:

- א) לידע כל ימי החדשים באיזה יום מימי השבוע יכול לחול ובאיזה לא יחול לעולם.
- ב) לכל יום ויום דברי תורה השייכים אליו המושכים את הלב ונחוצים לכל רב, דרשן ומגיד.
- ג) כאורעותיו ותולדותיו של כל יום ויום מה שנעשו ונולדו באותו היום הנוגע לאחינו ב"י עד העת האחרונה, בדרך אשר סלל הגאון יעב"ץ ז"ל בסדרו.
- ד) ימי פטירת רבנים מגדולי ישראל עד שנת הרמ"ו ומביא הרבה דברי תורה מהם.
- ה) מראה מקום לשאר חברי המדברים מיום המדובר בו.
- ו) מסגולת חודש זה, צרופו, שבטו ומזלו.

מאת הרב הדרשן ר' חיים קנאללער נ"י מפרעמישלא

בעהמח"ס דרשות פרי חיים, הוספות פר"ח לדרושי רמ"ץ, ביאור פר"ח לחמש מגלות, כבוד חכמים על תורה, בן חלד על מאמרי רבב"ח ואחד השיחים על וזכחו ריב"ל עם סני רב"א הנדפסים, ומחם אשר נדפסו שנית.

חלק ראשון לימי ששה חדשי הקיץ מניסן עד ראש השנה יכיל 240 עמידים נמצא בבית מסחרנו ומחירו 1 K, למו"ס ראבאט כנהוג.

Amkraut & Freund, Przemyśl.

לזרזים בול.

כבר התפרסמו בעולם הנורי הכרזל שלי להמנת חמין לשבת במעט נחלי עץ המחזיקים חום לשלושים שנה. יען רבה עתה סחורה מוכנה, הנני מוכר הנורים כאלה לו' קדירות בעלות 3 ליטר (כ' לחלב ד' לבשר, ביא לבדו) בעד 10 כתרים, תחת שהי' מחיר תנור כזה עד כה 14 כתרים. כל הקודם יונה ואח"כ ישוב המחיר בבראשונה. המשלוח נגד שלישי המחיר מראש והישאר נאכנאהמע.

RUBIN PERLBERGER
Myšlenice—Galizien
Tscholent-Öfen Fabrikant.

שירי ציון מהדורה 3, המחיר 50 ה' ק ב"י. מנגינות לנגן ולומר המחיר 1 כתר, בחול 10 ה' יותר לקונים 12 אכס. 20% רבט. — כסף מראש, גם במרקות — הכתבת: Verein „Zion“ Nadwórna, (Galizien).

„רמת המצפה“

מן השנה שעברה י"ב חוברות מחיר. בהר אחד. מחיר חוברת אחת 10 הל-נשאר רק במספר קטן. להשיגן ע"י האד מיניסטראציא של „המצפה“.

עפאָלג גאַראַנטירט! איבערצייגען זיא זיך! פערבעסערונג דער שטעללונג

בוכפיהרונג (אללע מעטאָדען) האַנדעלספאַרעספאַנדענץ דייטשע שפראַכלעהרע, קויפֿט. דעכנען. האַנדעלספּונדע, וואַרענקונדע, נעאָ-גראַפֿיע, שענשרייכען, וועלטגעשיכטע, סטענאָגראַפֿיע (אללע סיסטעמען) א. ז. ו. קאַנן יערערמאַנן אָהנע בעזאָג-דערע פֿאַרקענטניסע אים בריעפֿליבען וועגע אונד אין קורצער צייט נירנליך ערלערנען.

ביי גלייכצייטיגער טיילנאהמע אין 4 לערעפֿעכערן, סטענאָגראַ-פֿיע גראַפֿיע.

Gründliche
briefliche Ausbildung
zum tüchtigen Kaufmann.
אָנפֿאַנגען נור גענען רעטורקאָרטע. פֿאַרשפּעקטע א 35 העל. פֿאַרבערדיגע א 1.20 קר.
Erstes commercielles Unterrichts-Institut.—
Abteilung für briefl. Unterricht
A. WEISSMANN, Podgórze-Krakau H-E.

